

A meseszerűség már magában véve esztétikai hatást kelt a gyermekben. Mégis némely helyen nem elég ízlések a példák és a szép kifejezésekre való ösztönzés — mint a nyelvtan tanításának egyik célja — nincs eléggé hangsúlyozva. Pedig némely helyen (pl. a jelző tanításában) csakúgy kínálkozik az alkalom arra, hogy a kifejezések szépségét meglássák a tanulók.

Azonban ezek a hiányok a könyv kiválóságát nem rontják, inkább a teljesség rovására írandók. Ami benne meg van írva, az nemcsak úttörő, hanem útmutató is lehet. Akik ezen a módon tanulták meg a nyelvtant, azok valóban vig. nyelvtan-órákra emlékezhetnek vissza és aligha fogják elfelejteni a mondatutkákat, a böles határozókat és az ige három idejének megszemélyesített alakjait.

*Tóth Gézáné.*

**Karl Brandi: Mittelalterliche Weltanschauung, Humanismus und nationale Bildung.** (Vortrag, gehalten in der Versammlung der Freunde des humanistischen Gymnasiums in Berlin u. der Provinz Brandenburg am 23 Januar 1925.) Berlin, 1925. Weidmann. (29 l.)

A humanisztikus műveltség eszménye, amelynek a gimnázium létezése óta a kútja és bástyája, koronként változó arculatot mutat, aszerint, hogy milyen a kor viszonya az antik kultúrához. Az antik kultúra nem holt anyag, hanem formáló élet-erő, amelyet minden nemzedék a maga géniuszának világba-állítottságával hódít meg és tesz önmaga számára termékeny forrássá. Így alakul ki a humanitás, mint az antik kultúrának a történeti valóság síkjáról az elgondoltság síkjára emelt eszménye. Ennek koronkénti eszmetartalmán tekint végig ez a kis tanulmány.

Mi a „humanitás”? Az egész embernek mint egyéniségnek a perfekciója, amelyet egy zárt, teljes kultúrával való tartós és benső barátkozással dolgozott ki. (Inbegriff schöner Menschlichkeiten, gewonnen auf den Wegen der Seele durch selbsterrungenes Verstehen der Ideen und Formen ganz grosser Menschen einer alten unvergleichlichen Kultur.) Burekhardt óta úgyszólván közhely, hogy ez az eszmény a renaissance gyermeke, amely az antik kultúrához való új állásfoglalásból született. De mint ahogy a középkor kultúrájában több él tovább az antik szellemből, mint amennyi felületes szemléletre látszik, úgy a renaissance korában és még jóval azután is erősek azok a tartalmak, amelyek a középkort alakították. A szerző a periodizálás ellen foglal állást, amennyiben az tipusalkotásban merül ki. A középkorban a kultúráknak egymást áttörése valóban elevenebb volt, mint bármikor, és túlélte a periódust, amelyben sajátos műveit teremtette. Így voltaképp ismeri a középkor is a humanitást, de sajátosan etnikai tartalommal, transzcendens iránnyal és fogalmi kialakítással. Ezt az etnikai tartalmat, transzcendenciát és fogalmiságot megőrzi még a humanizmus három igazi úttörője közül az első: Dante is. Petrarca már modern — középkori köntösben. Boccaccióval pedig az eszmény végleg szekularizálódik, a

*virtus atque doctrina átalakul perfecta humanitas*-szá. A renaissance ott válik el igazán a középkortól, ahol megtörténik a nagy és elhatározó lépés a fogalomtól az élményhez. Itt jut szóhoz és kerül a középpontba az egyéniség, s a klasszikus kultúra nemcsak a megismerés forrása és az utánczás mintaképe, hanem a nemzeti föleszmélés és kiművelődés eszköze, etappja is lesz. S ezt a nemzeti öneszmélést segítette elő az antik kultúra mindenütt a humanizmus európai terjedésében, de főleg és elmélyülten Hellász a német neohumanizmus föllépésében. A humanizmus története mindenütt a tulajdon vérnek erőfeszítése, a hit és bátor igenlés a tulajdon erőben és a tulajdon alakítás lehetőségében.

A szép fejtegetés elolvasása közben azonban önkénytelenül fölmerül bennünk az a kérdés, hogy ez a renaissance óta diadalmas humanizmus, amely végérvényben csak perfekcionisztikus eszmény, vajjon valóban a művelődésnek az az iránytűje-e, amely korunkat még kielégítheti, s vajjon a mai nemzedék a maga új-kultúra szomjúzásában nem fordul-e lelkének legjobb erőivel inkább a humanitásnak amaz ethikai eszménye felé, aminőt a középkor alakított ki, s amely nem anthropológikus öncél, hanem híd a transzcendens felé. Ennek vizsgálata új tanulmány tárgya lehetne.

*Prohászka Lajos.*

**Abel Faure: Enseignement et réalité.** Paris, 1924. Librairie Stock. (K. 8-r., 99 l.) Ára 5 fr.

Címéből ítélve aligha gondolná valaki, hogy e könyvecske javarészen a francia középiskolai oktatásnak Bérard miniszter nevéhez kapcsolódó 1923-i újjászervezésével foglalkozik. Igen kemény bírálatot mond róla. Miután megállapítja egy rövid történeti visszapillantás során, hogy a legutóbbi évtizedek alatt egymást felváltó iskolaszervezeti és tantervmódosító próbálkozásokkal egyetlenegyszer sem sikerült a középiskolai kérdést megnyugtató módon és tartósan rendezni, kereken kijelenti, hogy ez a legújabb reform is rossz. Rossz azért, mert nem pedagógusok csinálták, hanem szakemberek, akik nem tartották szemük előtt, hogy a gyermek agyveleje olyan tűzhely, ahol tüzet kell gerjeszteni, nem pedig olyan edény, amelyet meg kell tölteni. Ezért a szerző meg is jósolja, hogy a legújabb reformnak is ugyanaz lesz a sorsa, mint elődeinek: hamarosan meg fog bukni.

Ismeretes dolog, hogy Bérard reformja az 1902-i újjászervezés alkalmával szűkebb térre korlátozott humanisztikus tanulmányok restaurálásának jegyében született meg: megszüntette a négy alsó osztályban a reáliskolának megfelelő latin nélküli ágazatot, egységes alsó tagozatot szervezett, melyben a latin nyelv tanulása minden tanulóra egyformán kötelező. Ennek folytán a reáliskolai ágazat feltolódott a három felső osztályba. A szerző logikátlannak mondja — méltán —, hogy ez az intézkedés a reáliskolai ágazatot választó tanulókkal a felső osztályokban abba hagyatja az alsó fokon megkezdett latinnyelvi